

F1G1KL?JKHKL1LB:MD,FEHEH>1 KIHJLM DJ:2GB
GZp•hgZenvg•lcjkbhjZ[e_[m^m\Zggy
•f_g^f•jZFeZdZjh\Z

1gklblmkley^biehfhgh•€b

H F. >JH@:GH<:

M?LH>BQG D:A1<DB
^eykemoZql>Hih\b\q_gg^xbkpbie•gb
" ?dhghf•qghZ•he"h]•y

J_dhf_g^hFZgh^bqgjZxh GMD
(ijhlhdhe1 \•40 [_j_a2011j.)

?e_dljhg^Zgghf[•gh\Zgh]h
\bdhjbklZgZMD-ROM

FBDHE:2 GMD2011

M>DB16(075.8)

J_p_ga_•qZg^•e.hgZmidhn<I. Dbkeydh\
>jh`ZghHZF. F_lh^bqgZa•VebkemoZld>Hih\b\

q_gg^xbkpbie•qdhghf•qghZ•he"h]Fy dhdhe:Z€\Z\gbpGM,D
2011. – 16k

GZ_^_g^hfhkjh_f_lh^bdjrh_^_gagZgya•mjk^ndhghf•qgZ
khp•hē.hj^hjadjbalh•kē_dp•cglb_of•gZjkvadZgyIh^Zghj_e•d
iblZg^vhaZe,•dirbkhjd dhf_g^h\Zg^h]Zl mjle_dljhgjg^tkomjk\
a^bkpbie•gb
F_lh^bqgZa•\jltbagZq^egkemoZld>H_dhghf•qgib_•Zev
ghkl_c

M>DB16(075.8)

GZ\qZelbgZggy

>JH@:GH<HF.

M?LH>BQG D:A1<DB
^eykemoZql>Hih\b\q_gg^xbkpbie•gb
" ?dhghf•qghZ•he"h]•y

© >jh`ZghHZE., 2011
© <b^Z\gbpGM,D2011

Nhjf 260x84/16. Mf ^jm Zj.d,9. H[ky]Zg 000 d[
LbjZ15. AZfc 148.

<b^Z_pb]hl•\gZp•hgZenvg•lcjkbhjZ[e_[m^m\Zggy
54025,f. Fbdhe,Zj^hki=_jhK\Ze•g],jZ^Z
E-mail: publishing@nuos.edu.ua

K\•^hpl]h\g_k_dgh[dI Zb^Z\gbqjhZ\>_j`Z\gh]h
j_}kljvb^Z\pb]hl•\gbdhah\kx^`m\BqZ\gbiqhEmdp•€
>D< 2506\•25.05.2006j.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Економічна соціологія є новим науковим напрямом і навчальною дисципліною, що активно формується в структурі соціологічного знання. Вона виступає важливим елементом вузівської підготовки спеціалістів економічного профілю. Знання соціально-економічних проблем сучасного суспільства, соціологічних підходів і методів його аналізу необхідне для успішної діяльності в системі соціально-політичних і економічних відносин.

Курс «Економічна соціологія» в навчальному плані підготовки слухачів спеціальності «Менеджмент організацій» в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова входить до циклу природничонаукових і загальноекономічних дисциплін і вивчається протягом 1-го семестру першого року навчання. Він поглиблює та конкретизує уявлення про економіку як соціальний процес, сприяє формуванню у слухачів гуманітарного підходу до оцінки ролі і місця економіки в житті суспільства. Такий підхід дозволяє уникнути одностороннього розгляду економіки як замкненої самодостатньої системи, успішно долати економічний детермінізм в організації соціально-економічної діяльності, враховувати соціальні механізми і соціальні наслідки функціонування економіки, оптимально співвідносити її розвиток із соціальними цілями суспільства.

Включення даного курсу до навчального плану перепідготовки спеціалістів має за мету дати слухачам у теоретико-прикладному аспекті уявлення про соціальні процеси, явища і відносини, що відбуваються в економіці, сприяти розумінню соціальних механізмів і резервів розвитку економіки і формуванню гуманітарного бачення ролі економіки в житті суспільства.

Завдання курсу:

- ознайомити зі специфікою економічної соціології, її об'єктом, предметом і методологічними підходами до осмислення і дослідження економіки за допомогою системи категорій, що розроблені даною наукою;

- дати уявлення про можливості соціологічного аналізу соціально-економічних процесів, використання соціологічної інформації в управлінні економікою;

- розкрити взаємозв'язок і взаємодію економічної і соціальної сфер суспільства;

- показати вплив економічної культури на економічну поведінку, формування нового економічного мислення, підвищення ролі людського чиннику в розвитку економіки.

Вивчення курсу «Економічна соціологія» передбачає знання основ соціальної філософії, економічної теорії, загальної соціології. Обсяг курсу складає 34 години.

Рекомендується приблизний розподіл годин за видами занять:

- лекції – 4 години;

- семінарські заняття – 6 годин;

- індивідуальна робота – 24 години.

2. АУДИТОРНА РОБОТА

2.1. Теми лекційних занять

Тема 1. Предмет економічної соціології

Економічна теорія та економічна соціологія: міждисциплінарні відмінності; проблематизація повсякденного; два розуміння "природного".

Предмет економічної соціології. Економічна дія як форма соціальної дії. Поняття «економіки» і «господарства». Соціальна вкоріненість економічної дії. Інституційне оформлення економічної дії.

Передумови моделі економічної людини. Стратегії побудови моделі економіко-соціологічної людини. Методологічні завдання економічної соціології.

Тема 2. Господарська дія та типи раціональності

Основи господарської мотивації. Розрізнення понять "мотив", "стимул", "примушування". Форми примушувань (позаекономічне, економічне, технологічне, ідеологічне). Джерела господарської мотивації (інтерес, соціальні норми та примушування).

Економічний підхід до раціональності. Поняття "раціональності". Суб'єктивна та об'єктивна раціональність. Ієрархія переваг.

Соціологічний підхід до раціональності. Варіативність раціональності. Поняття раціональності, ірраціональності та нерациональності. Формальна та змістовна раціональність. Соціальні відносини як основа господарського інтересу.

2.2. Теми семінарських занять

Тема 1. Стара і нова економічна соціологія

Класичні традиції а економічній соціології. Історичні етапи її становлення. Основні етапи взаємодії економічної теорії і економічної соціології. Докласичний етап. Класичний етап.(К. Маркс, М. Вебер,

Е. Дюркгейм та ін.) Розвиток економічної соціології у другій половині ХХ ст. Індустріальна соціологія. Економічна антропологія. Форми інтеграції господарства (К. Полан'ї).

Структурний функціоналізм (Т. Парсонс). Явище «економічного імперіалізму» (Г. Беккер та ін.). Становлення нової економічної соціології (М. Грановеттер).

Американська і європейські гілки економічної соціології. Соціологія раціонального вибору. Мережевий підхід. Новий інституціоналізм в соціології. Соціокультурний підхід. Розвиток суміжних дисциплін.

Тема 2. Соціальна вкоріненість економічної дії

Проблема соціальної вкоріненості економічної дії. Культура і влада як чинники господарської діяльності. Приклади вкоріненості: власність і влада, праця і соціалізація, розподіл і справедливість, обмін і самоутвердження, доходи і статус, споживання і співучасть, виробництво благ і виробництво знаків, множинність грошей.

Змістовне і формальне значення терміну "економічний". Господарство як інституційно оформлений процес. Реципрокність, перерозподіл і обмін.

Визначення економіки. Економіка як сукупність дій. Елементи економічної дії. Поняття "господарства". Економічно обумовлені та економічно орієнтовані дії.

Тема 3. Формування і зміна господарських ідеологій

Поняття господарської ідеології. Ідеологія як системний світогляд або стиль мислення. Три рівні господарської ідеології. Міф про ідеологічну «нейтральність». Зміна ідеологічних парадигм («ідеологічний калейдоскоп»). Основні типи ідеологічних систем.

Консерватизм, лібералізм, демократизм, соціалізм. Порівняльна характеристика ідеологічних систем. Ідеологічні гібриди і економічна політика. Масові ідеологічні кліше. Режими економічної політики як раціоналізовані системи смислів. Культурна зумовленість вибору стратегічних засобів. Варіації режимів політики між країнами.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА

Опрацювання першоджерел з економічної соціології (індивідуальні завдання)

1. *Грановеттер М.* Экономическое действие и социальная структура: проблема укорененности // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. – № 3.

– С. 44-58. <http://www.ecsoc.msses.ru/issues/2002-3-3/index.html>

- Опишіть і поясніть економсоціологічне значення поняття "соціальної вкоріненості".
- У чому полягають відмінності між понад- і недосоціалізованими концепціями людської дії в соціології та економічній теорії?
- Чи завжди економічна дія вкорінена у соціальних структурах?
- Чому довіра, що породжена особистими відносинами, відкриває широкі можливості для шахрайства?

2. *Вайзе П.* Homo economicus и homo sociologicus: монстры социальных наук // THESIS. – 1993. – Т. 1. – Вып. 3. – С. 115-130.

<http://www.ecsocman.edu.ru/thesis/msg/90843.html>

- Поясніть думку: "Вся економічна теорія присвячена тому, як люди роблять вибір; а вся соціологія присвячена тому, чому люди не мають ніякого вибору".
- У чому полягають ключові методологічні завдання економічної соціології?

3. *Радаев В.В.* Что такое «экономическое действие»? // Экономическая социология. 2002. – Т 3. – № 5. – С. 18-25.

<http://www.ecsoc.msses.ru/issues/2002-3-5/index.html>

- Виділіть основні елементи економічної дії та поясніть їх на прикладах.
- Дайте визначення змістовного та формального значення терміну "економічний".
- Чим економічно обумовлені дії відрізняються від економічно орієнтованих? Який соціологічний сенс такого розрізнення?

4. *Этциони А.* Социоэкономика: дальнейшие шаги // Экономическая социология. 2002. – Том 3. – № 1. – С. 65-71.

<http://www.ecsoc.msses.ru/issues/2002-3-1/index.html>

- У чому полягають ключові ідеї соціоекономіки?

5. *Полань К.* Экономика как институционально оформленный процесс // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. – №2. – С.62-73.

<http://www.ecsoc.msses.ru/issues/2002-3-2/index.html>

- Чому господарство, згідно К. Поланьї, є інституційно оформленим процесом?
- Чим відрізняються процеси обміну, що здійснюються в симетричних групах і ціноутворюючих ринках? Наведіть приклади реціпрокності, характерні для сучасної України.

6. *Радаев В.В.* Понятие капитала, формы капиталов и их конвертация // Экономическая социология. 2002. – Т. 3. – № 4. – С. 20-32.

<http://www.ecsoc.msses.ru/issues/2002-3-4/index.html>

- Продемонструйте на прикладах процес конвертації економічного капіталу в соціальний капітал.
- В яких ситуаціях економічний капітал не є домінуючим по відношенню до інших форм капіталів, наприклад, соціального або культурного?

7. *Радаев В.В.* Социальные основы экономического действия // Экономическая социология. М.: Аспект Пресс, 1997. – С. 64–78.

<http://www.socioline.ru/node/792>

- Поясніть судження: "З точки зору економіста господарська дія мотивована інтересом".
- Які форми примушування можуть бути використані в господарській діяльності?
- Назвіть та охарактеризуйте три джерела господарської мотивації.
- У чому полягає специфіка економічного підходу до раціональності?
- У чому полягає специфіка соціологічного погляду на природу раціональності?
- Що таке формальна та субстантивна раціональність? Чим відрізняються вказані форми раціональності?

8. *Аболафия М.* Рынки как культуры: этнографический подход // Экономическая социология. 2003. – Т. 4. – № 2. – С. 63–73.

<http://ecsoc.msses.ru/issues/2003-4-2/index.html>

- Що таке "локальна раціональність"?
- Поясніть фразу: "Не всі ринки однакові".
- Яким чином через конститутивні правила та ролі формується ринкова культура?

9. *Зелизер В.* Создание множественных денег // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. – № 4. – С. 58-72. <http://ecsoc.msses.ru/issues/2002-3-4/index.html>

- За яких причин дослідження грошей вважалося донедавна прерогативою економістів?
- Чим соціологічний підхід до вивчення грошей відрізняється від традиційного економічного?
- Поясніть на прикладах судження: "Сьогодні благополучно зберігається та інколи навіть розвивається множинність грошей, пов'язана з величезною кількістю їх натуральних і економічних форм, купівельними спроможностями, а також з відмінностями у значеннях, що надаються грошовим сумами".
- Опишіть процеси створення соціальних значень грошей в різних типах соціального середовища.

10. *Бурстин Д. Дж.* Сообщества потребления // THESIS. 1993. – Т. 1. – Вып. 3. – С. 231–254. <http://www.ecsocman.edu.ru/db/msg/90850>

- У чому полягає відмінність моделей поведінки споживання в економіці та соціології?
- Яким чином споживацька поведінка пов'язана зі соціальною стратифікацією індивідів і груп?
- Який соціальний зміст вкладається у споживацьку поведінку?

11. *Аболафия М.* Как вырабатывается понимание экономического спада: интерпретативная теория хозяйственного действия // Экономическая социология. – 2007. – Т. 8. – № 5. С. 55–73.

<http://ecsoc.msses.ru/issues/2007-8-5/index.html>

- Чим характеризується, з точки зору інтерпретативної теорії дії, модель вироблення смислів у ситуації прийняття господарських рішень?
- Які соціальні критерії використовуються у прийнятті економічних рішень?

12. Радаев В.В. Что такое конкуренция? // Экономическая социология. – 2003. – Т. 4. – № 2. – С. 16–25.

<http://ecsoc.msses.ru/issues/2003-4-2/index.html>

- У чому полягає відмінність моделей конкуренції в економіці та соціології?
- Чи завжди конкуренція передбачає соціальні контакти?
- Яким чином конкуренція сприяє встановленню узгодженого ринкового порядку?
- Який символічний зміст вкладається у конкурентну ситуацію?

13. Сведберг Р. Новая экономическая социология: что сделано и что впереди? // Экономическая социология. – 2004. – Т. 5. – № 4. – С. 37–55.

<http://ecsoc.hse.ru/issues/2004-5-4/index.html>

- Які нові підходи з'явилися в економічній соціології наприкінці ХХ століття?
- Чим «нова» економічна соціологія відрізняється від «старої»?
- Яким чином відбувалась інституціоналізація нової економічної соціології?

14. Грановеттер М. Экономические институты как социальные конструкты: рамки анализа // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2004. – Т. 7. – № 1. – С. 76–89.

<http://www.ecsocman.edu.ru/jssa/msg/311286.html>

- Дайте характеристику основних підходів до вивчення процесів формування економічних інститутів.
- Опишіть і поясніть механізми соціального конструювання економічних інститутів.

15. Гершуни Дж. Экономическая социология: либеральные рынки, социальная демократия и использование времени // Экономическая социология. – 2000. – Т. 1. – № 2. – С. 72–81.

<http://ecsoc.hse.ru/issues/2000-1-2/index.html>

- Наскільки правомірне протиставлення домашнього господарства і ринкової зайнятості?
- Які способи вимірювання ціни часу, що витрачається в домашньому господарстві, і продукту праці, не призначеного для продажу, пропонуються дослідниками? Які проблеми виникають при вимірюваннях такого роду?
- Яким чином розподіл праці в домогосподарстві пов'язаний зі змінами зайнятості на ринку праці? Опишіть моделі пристосування домогосподарств до цих змін.

4. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. У чому полягають відмінності між економічною теорією та економічною соціологією?
2. У чому полягає специфіка постановки економіко-соціологічних завдань?
3. Поясніть думку: "Економічна теорія проводить редукцію до повсякденного, а економічна соціологія – проблематизацію повсякденного".
4. Чим розрізняються поняття «економіка» і «господарство»?
5. Що таке економічна дія?
6. Що таке соціальна дія?
7. Опишіть і поясніть економсоціологічне значення поняття "соціальної вкоріненості".
8. З яких елементів складається соціальна вкоріненість економічної дії?
9. Опишіть способи побудови моделей "соціологічної людини" в економіці.
10. Опишіть основні підходи до моделювання економічної дії, прийняті в економічній теорії.
11. Як розрізняються передумови дії «економічної людини» і «економсоціологічної людини»?
12. Як М. Вебер визначає економічну і соціальну дії?
13. Чи завжди економічна дія вкорінена у соціальних структурах?
14. Які основні етапи взаємодії економічної теорії і економічної соціології?
15. Як закладались основи економічної соціології в її докласичний і класичний етапи?
16. У чому полягала специфіка неокласичного етапу в економічній соціології?
17. Чим «стара» економічна соціологія відрізняється від «нової»?
18. Які методологічні основи «економічного імперіалізму»?
19. Дайте визначення змістовного та формального значення терміну "економічний".
20. Чим відрізняються процеси обміну, що здійснюються в симетричних групах і ціноутворюючих ринках?
21. Чим розрізняються такі форми інтеграції як реціпрокність, перерозподіл

та обмін?

22.Що таке «капітал»?

23.Які виділяють форми капіталу, у чому полягають їх відмінності?

24.Як відбувається конвертація форм капіталу?

25.Назвіть основні елементи економічної дії та поясніть їх на прикладах.

26.Чим економічно обумовлені дії відрізняються від економічно орієнтованих? Який соціологічний сенс такого розрізнення?

27.У чому полягає відмінність між поняттями "стимул" і "мотив"?

28.Дайте визначення поняттю "примушування". Які форми примушування можуть бути використані в господарській діяльності?

29.У чому полягає специфіка економічного підходу до раціональності?

30.У чому полягає специфіка соціологічного підходу до раціональності?

31.У чому полягає протиріччя між "об'єктивною" та "суб'єктивною" раціональністю?

32.Що таке формальна та субстантивна раціональність? Чим відрізняються вказані форми раціональності?

33.Чим зумовлене визнання множинності типів раціональності?

34.Поясніть судження: "З точки зору економічної соціології: 1) інтереси можуть бути реалізовані тільки через соціальні відносини; і 2) інтереси є соціальними конструкціями".

35.Що таке «господарська ідеологія»?

36.Як розрізняються рівні господарської ідеології?

37.Які порівняльні характеристики основних типів господарських систем?

38.Як відбувається зміна ідеологічних парадигм?

39.Що таке «режим економічної політики»?

40.Як виникають відмінності режимів економічної політики?

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бауман З.* Индивидуализированное общество / Пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Логос, 2002. – 390 с. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/51424/>
2. *Бауман З.* Текущая современность / Пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/59246/>
3. *Верховин В.И., Зубков В.И.* Экономическая социология: Монография. – М.: Изд-во РУДН, 2002. – 459 с.
4. *Иноземцев В.Л.* За десять лет. К концепции постэкономического общества. – М.: Academia, 1998. – 576 с.
5. *Кастельс М.* Информационная эпоха. Экономика, общество и культура / Пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана. – М.: ГУВШЭ, 2000. – 608 с.
6. *Матвеев С.О., Лясота Л.І.* Економічна соціологія: Підручник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 184 с. Суименко Е.И., Ефременко Т.О. Номо есономісус современной Украины. Поведенческий аспект. – К.: Институт социологии НАН Украины, 2004. – 244 с.
7. *Пилипенко В.Е., Гансова Э.А., Казаков В.С. и др.* Экономическая социология: Учеб. пособие / Под ред. В.Е. Пилипенко. – К.: МАУП, 2002. – 296 с.
8. Промышленное предприятие и его люди: проблемы социально-экономического поведения / Под ред. В.М. Вороны, Е.И. Суименко. – К.: Институт социологии НАНУ, 2001. – 352 с.
9. *Радаев В.В.* Экономическая социология. Курс лекций: Учеб. пособие. М.: Аспект Пресс, 1998. – 368 с. – Режим доступа: <http://www.socioline.ru/node/792>
10. *Рязанцев И.П., Халиков М.С.* Экономическая социология (региональный аспект): Учебное пособие. – М.: МАКС Пресс, 2003. – 396 с. <http://www.twirpx.com/file/74285/>
11. *Сеннет Р.* Коррозия характера / Пер с англ. под ред. В.И. Супруна. – М.:

Тренды, 2004. – 269 с. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/87858/>

12. Соколова Г.Н., Кобяк О.В. Экономическая социология: Вопросы и ответы. – Мн.: Промпечать, 1999. – 96 с.

13. Становление трудовых отношений в постсоветской России / Под ред. Дж. ДеБарбелен, С.Г. Климовой, В.А. Ядова. – М.: Академический проект, 2004. – 320 с.

14. Чепурко Г.І. Ринок праці в Україні: проблеми зайнятості в період становлення ринкової економіки. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2004. – 274 с.

15. Экономическая социология: Хрестоматия / Авт.-сост. Г.Н. Соколова, О.В. Кобяк. – Мн.: Белорусская наука, 2001. – 416 с.

6. ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Соционет <http://socionet.ru>

2. Федеральный образовательный портал «Экономика, социология, менеджмент» <http://ecsocman.edu.ru/>

3. Центр экономической социологии <http://www.ecsoc.ru/>

4. Экономическая социология: Электронный журнал. – Режим доступа: <http://www.ecsoc.msses.ru/>

ЗМІСТ

1. Загальні відомості	3
2. Аудиторна робота	5
3. Самостійна робота	7
4. Питання до заліку	12
5. Список рекомендованої літератури.....	14
6. Електронні ресурси з дисципліни	15